

Török Tibor (1914 – 1999)

Nyolc szakember tanácskozik 1952. április 8-án az ELTE Szerveitlen és Analitikai Kémiai Tanszékének színekpelemző laboratóriumában, Török Tibor hívására. Mi ösztönözte ezt a megbeszélést? Hogyan jutott Török Tibor erre a elhatározásra? Egyáltalán, milyen előzmények után került arra a tanszékre? Hadd

hivatkozzam két forrásra: az Anyagvizsgálók Lapjában közölt beszélgetésre (1992. 2. szám, 69-70. old.), valamint a legutolsó, 1996-ban megjelent (alább még idézett) könyvének életrajzi bevezetésére.

Debreceni családban nőtt fel. Édesapja gépészmérnökként korán felkeltette természettudományos érdeklődését, otthonukban diák-laboratóriumot rendezett be számára. A Debreceni Természettudományi Egyetemen 1938-ban kémia-fizika-matematikai szakos tanári diplomát szerzett, 1939-ben vegyészdoktorátust tett. Már hallgató korában gyakornokként dolgozott az Egyetemi Vegytani Intézetben, ahonnan vezetője 1936-ban három havi tanulmányútra küldte ki a müncheni egyetem III. Kísérleti Fizikai Tanszékére. Ott Walther Gerlach már akkor világhírű tudós professzortól tanulta meg a kémiai emissziós színekpelemzés elméleti alapjait és gyakorlati módszereit. Gerlach professzor szaktudása mellett kimagasló emberi tulajdonságai is példamutató erővel hatottak rá, és egész életére ennek a tudományterületnek az elkötelezettjévé, a tudománynak avatott és mélyen emberséges művelőjévé tették. Diplomájának megszerzése után a Debreceni Természettudományi Egyetem Vegytani Intézetében spektrográfias laboratóriumot rendezett be és működtetett. 1940-ben megnősült és Budapestre költözött, ahol felvették a csepeli Weiss Manfréd Repülőgépgyár laboratóriumába azzal a megbízással, hogy az alumíniumötvözetek gyors, megbízható elemzésére alkalmas laboratóriumot hozzon létre. Korbuly László igazgatófőmérnök teljhatalmú megbízása alapján a jól felismert új módszer alkalmazásával egy év alatt megszületett az első hazai üzemi színekpe-laboratórium, amely az akkor már háborús viszonyok között is jól látta el feladatait. Török Tibor képességei és ismeretei kellettek a spektrográfias sorozatvizsgálatokhoz szükséges gerjesztő berendezések, korszerű kiértékelő készülékek és a legkülönbözőbb segédeszközök és anyagok (pl. összehasonlító minták) kitalálásához. Leleményesen megoldott külön feladat volt a háborús viszonyok között összekeveredett nagy mennyiségű ötvözetek gyors, hatékony szétválasztására használható, hordozható, vizuális spektroszkóp megvalósítása a Török-Barabás szabadalom szerint. Ezen érdemeiért Török Tibort a Kossuth-díj bronz fokozatával és a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki 1953-ban.

Az eredményes gyakorlati munka mellett természetesen nem maradt abba a tudomány művelése. Már 1939-ben egyetemi magántanár lett a természettudományi karon. A háború után Schulek professzor meghívására 1948-tól előadásokat tartott, majd 1950-ben spektrográfias laboratóriumot rendezett be a Szer-

vetlen és Analitikai Kémiai Tanszéken, Szakács Ottó tanársegéd közreműködésével. A kémiai tudományok doktoraként csak 1952-ben nevezték ki egyetemi docensnek, majd 1963-ban kapta meg az egyetemi tanári címet. A Csepel Művek Központi Anyagvizsgáló Osztályának színekpelemző laboratóriumában 1952 és 1963 között még félállást töltött be, hogy segítségére legyen a hozzá erősen kötődő, kedves munkatársainak, akik még utolsó éveiben is hálásan keresték fel az öregotthonban, ahová hőn szeretett felesége elhunytá után, látása elvesztése és fizikai rokkantsága miatt bevonult.

Tudományos munkásságának régen megérdemelt, de kései elismeréseként az MTA elnöke 1993 novemberében Eötvös József-koszorúval tüntette ki.

A szakmai, elméleti és gyakorlati munkássága mellett Török Tibor kiemelten fontosnak tartotta az egymás önzetlen segítségét szolgáló társadalmi kapcsolatokat. Az első mondatomban említett kis csoport együttműködését annyira előkészítették, hogy 1952. május 9-én már 24 résztvevővel ülésezünk a Budapesti Műszaki Egyetem Általános Kémiai Tanszékén Erdey László professzor vezetésével, majd szeptember 12-én a KFKI Spektroszkópiai Osztályát látogattuk meg. Legfőbb témáink voltak a kutatási programjaink, eredményeink és nehézségeink. Az ismeretterjesztő előadássorozatok mellett nemzetközi szakirodalom-figyelő szolgálatot is szerveztünk. A színekpelemző szakemberek összefogására 1953-ban csatlakoztunk a GTE Anyagvizsgáló Szakosztályához, ahol Színekpelemző Szakbizottságként működünk. Török Tibor mint szakbizottságunk elnöke a maga személyes varázsával teremtette meg azt a baráti, szíves összefogást, amely a szakma baráti légkörébe vonzotta egyetemeink, kutatóintézetek és ipari üzemeink gárdáit. Kitűnően kiegészítette elnökünk munkásságát Zimmer Károly titkári szervezőkészsége, aki Török Tibor 1979. évi nyugalomba vonulásakor az elnökséget tőle átvette. Az országos összefogást nagyban fokozták az 1957-től kezdve évenként más-más városban tartott vándorgyűléseink, ahol időről-időre a külföldi résztvevőktől is bővíthettük szakmai ismereteinket. Személy szerint Török Tibornak köszönhetjük, hogy 1967-ben Debrecenben rendezhettük meg a Colloquium Spectroscopicum Internationale sorozat XIV. nagy sikerű konferenciáját 500 külföldi résztvevővel.

1987-ben a jubileumi 30. Magyar Színekpelemző Vándorgyűlésen összehívott Szeniorok Tanácsán Török Tibort a „magyar színekpelemzők atyjaként” köszöntötték, ahol Ő a személyes érdemeit szerényen elhárítva, élete négy alappilléret állította szemünk elé: a szakma, a család, a kollégák-barátok szeretetét és az Istenbe vetett hitet. Ezt a szeretetet és hitet hangsúlyozta személyes és szakmai kapcsolataiban egyaránt, mindhalálig. Fizikai megpróbáltatásai során földi vigaszát három jó gyermekében, hat kedves unokájában, rokonaiban is istenhívó jó barátokban találta meg. (Utolsó könyve: Dr. Török Tibor: Istenhit és természettudomány – Egy öreg tanár hitvallása – Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996.)

Török Tibor továbbra is él mindannyiunkban, amíg emlékezünk rá.

Gegus Ernő